

Moeratov deelt Nobelprijs met de doden

Nobelprijs voor de Vrede: Reportage persvrijheid onder vuur

DMITRI MOERATOV ARRIVEERT BIJ DE REDACTIE VAN NOVAJA GAZETA IN MOSKOU. FOTO NATALIA KOLESNIKOVA / AFP

DMITRI MOERATOV ARRIVEERT BIJ DE REDACTIE VAN NOVAJA GAZETA IN MOSKOU. FOTO NATALIA KOLESNIKOVA / AFP

De journalistiek lijdt onder de steeds zwaardere repressie van de Russische overheid, maar dankzij Novaja Gazeta kent de wereld het ware gezicht van het Kremlin. Al zes journalisten van de onderzoekskrant betaalden de hoogste prijs.

TOM VENNINK

Voor het kantoor van de Russische winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede liggen vrijdag zonnebloemen en rozen, maar die zijn niet bedoeld als felicitatie. Ze zijn er een dag eerder neergelegd ter nagedachtenis aan een van zijn journalisten, die 15 jaar geleden werd vermoord op de verjaardag van president Poetin - de aanslag was een cadeautje van de moordenaars.

In totaal verloor Dmitri Moeratov zes van zijn journalisten door moorden. De medeoprichter en hoofdredacteur van onderzoekskrant Novaja Gazeta heeft ze een ereplek gegeven op de redactie in Moskou, die met al zijn gedenktekens ongewild een standbeeld is geworden voor de onafhankelijke Russische journalistiek.

Prijzen worden hier niet gevierd als trofeeën van de levenden, maar als trofeeën van de doden. Moeratov: 'Igor Domnikov, Joeri Tsjekotsjichin, Anna Politkovskaja, Stas Markelov, Anastasia Baboerova, Natasja Estimirova, dit zijn de mensen die vandaag de Nobelprijs ontvangen.'

Kritisch op de macht

De moorden zijn het gevolg van wat het Nobelcomité omschrijft als 'op feiten gebaseerde journalistiek' en 'een fundamenteel kritische houding ten opzichte van de macht'. Maar ze hebben niet geleid tot het einde van de krant, al scheelde het weinig. Na de moord op oorlogsverslaggever Anna Politkovskaja in 2006 riep hij de redactie bijeen en wilde hij de krant opheffen. Hij vertelde zijn redactie dat geen enkel verhaal het waard is om voor te sterven, maar ze lieten het niet toe.

Moeratov (59) richtte Novaja Gazeta in 1993 op met hulp van de vorige Russische winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede: Michail Gorbatsjov. De laatste leider van de Sovjet-Unie kocht met zijn prijzengeld de eerste computers voor de krant die adverteerde met de belofte: 'Voor iedereen en zonder oriëntatie voor welke politieke partij dan ook'.

Dankzij Novaja Gazeta weet de wereld met wie ze te maken heeft in het Kremlin. De krant onthulde de gitzwarte kant van Ruslands oorlogen in Tsjetsjenië, de betrokkenheid van de geheime diensten bij ontploffingen van appartementencomplexen, het bestaan van trollenlegers, de buitenlandse campagnes van een geheim huurlingenleger, dodelijke razzia's tegen homo's, en de offshore-praktijken van Poetins vrienden.

Novaja Gazeta haalt regelmatig het Nederlandse nieuws met onthullingen over MH17. De krant probeert al zeven jaar te bewijzen dat de Russische regering verantwoordelijk is voor het neerschieten van het passagiersvliegtuig boven Oost-Oekraïne. De krant zette in 2014 een foto van de rouwstoet op de voorpagina met erboven: 'Vergeef ons, Nederland'.

In Rusland bereiken de onthullingen van Novaja Gazeta het grote publiek allang niet meer. De afgelopen jaren zijn alle grote media onder staatscontrole geplaatst en mogen zij niet berichten over wat er in Novaja Gazeta staat.

Moeratov mag, net als Gorbatsjov, niet meer aan het woord komen op de staatstelevisie. Journalisten van de krant en hun familieleden en vrienden worden voortdurend geschaduw door de geheime diensten.

Gevreesd wordt dat Moeratovs krant het volgende slachtoffer van de steeds zwaardere repressie zal zijn. Novaja Gazeta is een van de laatste onafhankelijke media in Rusland die nog niet als buitenlands agent is aangemerkt door het Kremlin. Dat stempel heeft al tal van media de mond gesnoerd en kan ieder moment uitgedeeld worden.

In die zin komt de Nobelprijs voor de Vrede op een goed moment voor de onderzoekskrant: Russische journalisten hopen dat de wereldwijde aandacht voor Moeratov het Kremlin terughoudender maakt om de eerste en laatste onafhankelijke krant van Rusland de doodsteek toe te brengen.

DEMOCRATIE EN PERSVRIJHEID

Nobelcomitévoorzitter Berit Reiss-Andersen noemde de gedeelde winnaars Moeratov en Ressa vertegenwoordigers van alle journalisten met idealen 'in een wereld waarin democratie en de vrijheid van de pers steeds meer onder druk staan'.

Bookmakers voorspelden al dat organisaties of personen die zich inzetten voor persvrijheid, zoals Reporters Without Borders en het Comité ter Bescherming van

Journalisten (CPJ), grote kans maakten dit jaar. Nooit eerder werd een instantie die zich hardmaakt voor onafhankelijke journalistiek gelauwerd door het Nobelcomité.

<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/journalist-dmitri-moeratov-deelt-zijn-nobelprijs-voor-de-vrede-met-vermoorde-collega-s~b14cc345/>